Balio Sruogos atvirlaiškis Juozapui Sruogai, 1930-07-07, iš Koblenzo – į Berlyną

Kölne – gerai, Reine – dar geriau.

Kölne – gerai, Reine – dar geriau. Į sveikatą! [1]

Balys [1v] // [1r] //

KOMENTARAI

[1] 1930-07-03–08-03 Balys Sruoga studentams organizuotos ekskursijos į Vakarų Europą fragmentas iš Vokietijos.

Į ekskursiją vyko 13 asmenų: Balys Sruoga, Salomėja Bačinskaitė, Juozas Balčiūnas, Julija Dvarionavičaitė, Jadvyga Laurinavičiūtė, Vitalija Mačiūnaitė, Matas Niauronis, Aleksandra Petrauskaitė, Domas Pinigis, Tomas Stonis, Jonė Ruzgytė-Strazdienė, Juozas Tarvydas, Magdalena Žemaitytė (Vincas Čepinskis, „Liudijimas Nr. 3844“, Kaunas, 1930-06-28, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 647, l. 1r–v; „Rinktinė viza Nr. 5675“, Kaunas, 1930-06-28, [mašinraštis], in: *LCVA*, f. 650, ap. 1, b. 140, l. 320v).

Balys Sruoga žmonai tą pačią dieną rašytame atvirlaiškyje reiškė panašų įspūdį apie Kölną, plaukimą Reino upe: „Pravažiavom Berlyną – Kölną. Ekskursija kol kas sekas gerai. Köln – labai įspūdingas. […] Dabar važiuojame Reinu – laivu, diena ūkanota, bet ūpas geras visiems. […] Reino įdomumas prasidės į pavakarę, laive būsim 15 val.“ (Balio Sruogos atvirlaiškis Vandai Daugirdaitei-Sruogienei, iš Koblenzo – į Būgius, 1930-07-07, in: *BSR* 17-II, p. 105).

Vėliau rašydamas esė apie Salomėją Nėrį Balys Sruoga prisiminė atvirlaiškiuose paminėtą įkvėpusį plaukimo Reinu ekskursijos momentą: „Kelionė laivu išilgai Reino. Reino, kurį tūkstančiai poetų per ilgus amžius dainavo, – su jo nuostabiais krantais, su jo uolomis ir mėnesienomis. Lankymas pareinio miestų, kuriuose dar tarytum senųjų romėnų alsavimas tebebuvo girdėti, – miestų, kuriuose tarytum amžiai sustingo bebėgdami ir suglūdo įvairiaspalviais kultūros klodais“ (Balys Sruoga, „Salomėja Alpėse“, in: *Salomėja Nėris*, parengė Antanas Venclova, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1946, p. 109–110; dar žr. Idem, in: *Verpetai ir užuvėjos*, sudarė Algis Samulionis, Vilnius: Vaga, 1990, p. 382).

Stebėjęs Salomėją Nėrį, rašytojas apibendrino Reino poveikį poetei: „Iki Reino Salomėja buvusi linksma, šneki, „visuomeniška“, nuo Koelno katedros – visa pasikeitė. Nutilo. Susikaupė savyje, tarytum kažkaip susitraukė, palinko. Stengdavosi nuošaliau laikytis. Tiktai jos akys pasidarė tokios didelės didelės, viską godžiai sekančios, tarytum ryte ryjančios, – akys, kuriose ne kartą ištrykšdavo pasigrožėjimo ašaros. Išgyvenimų jai buvo aiškiai per daug, kad ji galėtų žodį ištarti“ (Idem, in: *Ibid., p. 111; Idem, in: Ibid*., p. 383).

Baliui Sruogai 1930 m. ekskursiją organizuoti padėjo Domas Pinigis (jis rinko ekskursantus iš Šiaulių), o ryšius su Kölno konsulu megzti pagelbėjo LU HMF absolventas, 1928–1932 m. Kölno universiteto ekonomikos ir socialinių mokslų, „klajūniško kraujo“ studentas Domas Cesevičius.

Domas Pinigis apibendrino ekskursantų pageidavimus, kurie išpildyti kelionės metu ir kurie tapo 1930 m. Balio Sruogos ekskursijos moto: „Kuo daugiau saulės, oro, kuo daugiau vyno vaisių; kuo mažiau dulkių, amžinų pelėsių, benzino smarvės“ (Domo Pinigio laiškas Baliui Sruogai, iš Šiaulių – į Kauną, 1930-04-23, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 827, l. 1v).

Domas Cesevičius rūpinosi plaukimo Reinu garlaivio reikalais, didesnėmis nuolaidomis studentams, pigiomis, pora markių ar net mažiau, kainuojančiomis nakvynėmis Kölne, dėl palankesnių sąlygų studentams tarėsi su Kölno konsulu (Domo Cesevičiaus laiškas Baliui Sruogai, iš Kölno – į Kauną, 1930-06-13, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 731, l. 1r–v, 2r–v).

Garlaivio Reinu maršrutas pasirinktas, klausant Domo Cesevičiaus patarimo: „Mano trigrašis: manyčiau, kad Reinu plaukti neverta iki Mannheimo. Užtektų iki Mainco (Mainz). Pirmučiausia, prieš vandenį garlaiviai labai lėtai plaukia, antra, nuo Mainco Reinu aukštyn plaukioja nebe tos pačios bendrovės garlaiviai (nebe Köln-Düsseldorfer), todėl bus keblumų su bilietų pirkimu, o trečia, tai, kad Reinas nuo Mainco iki Mannheimo yra nebeįdomus. Nuo Mainco iki Mannheimo garlaiviu galima važiuot tik visiškai girtam esant. Kitaip galima iš nuobodumo išsikraustyt iš razumo. Iš Mainco galima per Frankfurtą, Heidelbergą tolyn…“ (Domo Cesevičiaus laiškas Baliui Sruogai, iš Kölno – į Kauną, 1930-06-13, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 731, l. 2r).

Koblenze sustoti ekskursantams patarė Domas Cesevičius: „Ten Reino ir Moselio santakoj galima gerai išlakti vyno ir bendrai pajusti Moselio krašto girtą smagumą“ (Domo Cesevičiaus laiškas Baliui Sruogai, iš Kölno – į Kauną, 1930-06-21, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 731, l. 1v).